

Показники оцінки збалансованості фінансових ресурсів державного соціального страхування

А. СИДОРЧУК,

кандидат економічних наук

Тернопільський національний економічний університет

У статті запропоновані показники для оцінки збалансованості фінансових ресурсів державного соціального страхування. Доведено необхідність використання цих показників при дослідженні причин, стану та шляхів оптимізації фінансових ресурсів державного соціального страхування в сучасних умовах. Розрахунок оптимальних значень показників дозволить зменшити дефіцитність фінансових ресурсів державного соціального страхування у майбутньому.

В статье предложены показатели для оценки сбалансированности финансовых ресурсов государственного социального страхования. Доказана необходимость использования данных показателей при исследовании причин, состояния и путей оптимизации финансовых ресурсов государственного социального страхования в современных условиях. Расчет оптимальных значений показателей позволит уменьшить дефицитность финансовых ресурсов государственного социального страхования в будущем.

In the article the offered indexes are for the estimation of balanced of financial resources of state social security. The necessity of the use of these indexes is well-proven at research of reasons, state and ways of optimization of financial resources of state social security in modern terms. The calculation of optimal values of indexes will allow to decrease the scarceness of financial resources of state social security in the future.

Ключові слова: коефіцієнт забезпеченості внутрішніми фінансовими ресурсами, коефіцієнт співвідношення зовнішніх і внутрішніх фінансових ресурсів, коефіцієнт регіональної автономії фінансових ресурсів державного соціального страхування.

Вступ. Взявши за основу континентальну модель соціального захисту населення, після здобуття незалежності Україна починає активно використовувати елементи соціального страхування, наповнюючи їх не формальним (як це було за часів СРСР), а реальним фінансовим змістом. Такі трансформації призводять до виникнення перерозподільних відносин у державних фінансах, коли значні кошти на потреби соціального страхування спрямовуються з державного бюджету, що видозмінює суть та погіршує фінансовий стан державних соціальних фондів. З огляду на це, одним з актуальних питань на сучасному етапі є підвищення збалансованості фінансових ресурсів соціального страхування, формування яких має базуватись лише на внутрішніх джерелах. Незважаючи на значний інтерес з боку економістів, питанням фінансових ресурсів державного соціального страхування, особливо оцінюванню їхньої збалансованості, приділяється недостатня увага. Так, заміна страхових внесків як джерела формування коштів соціального страхування на податкові надходження державного бюджету свідчить про: незбалансованість її фінансових ресурсів, через

що неможливо розробити довгострокову фінансову політику в цій сфері; недостатню обґрунтованість і неефективність фінансової бази соціального страхування населення загалом. Таке становище склалося через відсутність належних макроекономічних передумов для запровадження та існування соціального страхування в Україні, на що вказують незначні темпи розвитку економіки, низький рівень доходів працездатного населення і високі темпи інфляції.

Вагомість вищезгаданих проблем, науково-теоретична і практична цінність їхнього вирішення зумовили актуальність статті.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження практики формування та використання фінансових ресурсів державного соціального страхування в Україні, оцінювання стану та пошук шляхів підвищення їхньої збалансованості.

Результати дослідження. У контексті дослідження фінансових ресурсів будь-якого суб'єкта фінансових відносин (у тому числі держави) доцільно здійснити оцінювання їхньої фінансової збалансованості, тобто міру досягнення такого стану розподілу і використання, який забезпечить незалежність цього суб'єкта від зовнішніх джерел фінансування¹. Такий стан

¹ Федорович Р. В. Фінансовий аналіз: навч.-метод. посіб. / Р. В. Федорович, О. М. Загородна, В. М. Серединська. — Тернопіль: ТАНГ, 2001. — С. 82.

характеризується (визначається) платоспроможністю, тобто здатністю своєчасно погашати свої платіжні зобов'язання². Інакше кажучи, фінансова збалансованість системи державного соціального страхування відображатиме такий стан, коли сформовані фінансові ресурси державних цільових фондів забезпечують, з одного боку, незалежність від зовнішніх джерел фінансування (коштів бюджетної системи), а з іншого — здатність погашати взяті зобов'язання. На основі положень фінансового аналізу³ визначаємо такі завдання, вирішення яких, на нашу думку, дасть змогу проаналізувати фінансову збалансованість системи соціального страхування:

- дослідити джерела і рівень доходів окремих державних цільових фондів та системи соціального страхування загалом;
- простежити залежність системи від зовнішнього фінансування (коштів Державного бюджету України);
- визначити частку внутрішніх фінансових ресурсів окремого виду соціального страхування;
- оцінити фінансову збалансованість системи через побудову визначених показників (коефіцієнтів);
- систематизувати основні фактори, що зумовлюють сприятливий чи навпаки — кризовий стан соціального страхування, й у разі виявлення ознак останнього — розробити заходи для фінансової стабілізації.

Збалансованість фінансових ресурсів соціального страхування аналізується за допомогою системи коефіцієнтів. Інформаційну базу для цих розрахунків становить звітність фондів соціального страхування про виконання своїх бюджетів за доходами і видатками.

У табл. 1 вміщено показники, які оцінюють фінансову збалансованість системи соціального страхування загалом й її окремих видів. Такими коефіцієнтами, на наш погляд, є: коефіцієнт забезпеченості внутрішніми фінансовими ресурсами, коефіцієнт співвідношення зовнішніх і внутрішніх фінансових ресурсів державного соціального страхування та коефіцієнт їхньої автономії. Перший та другий коефіцієнт доцільно використовувати для аналізу стану фінансових ресурсів на макрорівні — головних управлінь державних цільових фондів, а третій — на регіональному рівні їхніх обласних управлінь.

Враховуючи поділ фінансових ресурсів державного соціального страхування на внутрішні та зовнішні, доцільно визначити показник, який характеризуватиме ступінь незалежності цих ресурсів від зовнішніх джерел фінансування. Таким показником, на нашу думку, є коефіцієнт забезпеченості внутрішніми фінансовими ресурсами того чи іншого виду соціального страхування (Кзв). Взявши за основу вихідні положення аналізу фінансової зба-

Таблиця 1

Показники фінансової збалансованості соціального страхування

Назва коефіцієнта	Формула розрахунку	Економічна інтерпретація
Коефіцієнт забезпеченості внутрішніми фінансовими ресурсами	$K_{\Sigma\Phi} = \frac{\Sigma\Phi_{\text{вн}}}{\Sigma\Phi}$ де ВФР — загальна величина внутрішніх фінансових ресурсів окремого виду соціального страхування; $\Sigma\Phi$ — загальна величина фінансових ресурсів окремого виду соціального страхування	Характеризує наявність внутрішніх фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення поточної діяльності цільового фонду держави, який управляє окремим видом соціального страхування. Чим вищий показник, тим кращий фінансовий стан соціального страхування і тим більше у нього можливостей у проведенні своєї незалежної фінансової політики.
Коефіцієнт співвідношення зовнішніх та внутрішніх фінансових ресурсів соціального страхування	$K_{\Sigma\Phi} = \frac{\Sigma\Phi_{\text{вн}}}{\Sigma\Phi_{\text{зов}}}$ де ЗФР — фінансові ресурси державних цільових фондів, отримані із зовнішніх джерел; ВФР — загальна величина внутрішніх фінансових ресурсів окремого виду соціального страхування	Характеризує кількість отриманих з державного бюджету ресурсів, яку цільовий фонд залучає на 1 грн. внутрішніх. Зростання коефіцієнта $K_{\Sigma\Phi}$ свідчатиме про залежність цільових фондів від зовнішніх джерел фінансування та про втрату фінансової збалансованості.
Коефіцієнт регіональної автономії фінансових ресурсів соціального страхування	$K_{\Phi\text{в}} = \frac{\Phi\text{в}}{\Phi\text{в} + \Phi\text{зов}}$ де ВФР — загальна величина внутрішніх фінансових ресурсів окремого виду соціального страхування; $\Phi\text{в}$ — загальна величина використаних фінансових ресурсів окремого виду соціального страхування	Характеризує частку видатків, яка фінансується винятково за рахунок внутрішніх фінансових ресурсів окремого виду соціального страхування на регіональному рівні. Чим вищий коефіцієнт, тим більший ступінь фінансової незалежності (автономії) окремого виду соціального страхування в досліджуваному регіоні.

Джерело: розроблено автором самостійно.

² Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами / Дж. К. Ван Хорн; [пер. с англ.]. — М.: Финансы и статистика, 1999. — С. 116.

³ Ефимова О. В. Финансовый анализ / О. В. Ефимова. — М.: Бухгалтерский учет, 1998. — С. 109.

лансованості підприємств і розроблені методики оцінювання цієї збалансованості, визначений коефіцієнт $K_{зв}$ подамо такою формулою:

$$K_{зв} = \frac{ВФР}{\Sigma ФР}, \quad (1)$$

де ВФР — загальна величина внутрішніх фінансових ресурсів окремого виду соціального страхування;

$\Sigma ФР$ — загальна величина фінансових ресурсів окремого виду соціального страхування.

Цей показник — коефіцієнт $K_{зв}$ — характеризує наявність внутрішніх фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення поточної діяльності за окремим видом соціального страхування. Теоретично обґрунтоване значення показника навряд чи може бути визначене. Припускаємо, що чим він вищий, тим кращий фінансовий стан соціального страхування, тим більше у нього можливостей у проведенні своєї незалежної фінансової політики. Коли $K_{зв}$ дорівнює 1, поточні зобов'язання цільових фондів фінансуються винятково за рахунок внутрішніх фінансових ресурсів.

Ще один показник — коефіцієнт співвідношення зовнішніх та внутрішніх фінансових ресурсів державного соціального страхування — характеризує кількість отриманих з державного бюджету ресурсів, яку цільовий фонд залучає на 1 грн. внутрішніх (K_c):

$$K_c = \frac{ЗФР}{ВФР}, \quad (2)$$

де ЗФР — фінансові ресурси державних цільових фондів, отримані із зовнішніх джерел;

ВФР — загальна величина внутрішніх фінансових ресурсів окремого виду соціального страхування.

Зростання коефіцієнта K_c свідчатиме про залежність цільових фондів від зовнішніх джерел фінансування та втрату фінансової збалансованості. Причинами неплатоспроможності (втрати фінансової збалансованості) фондів соціального страхування можуть бути:

- невиконання плану надходжень страхових внесків і здійснення витрат;

- неефективна політика управління коштами соціального страхування (підвищення/зниження виплат за незмінності доходів; скорочення/підвищення доходів за незмінності виплат тощо);

- зниження платоспроможності (скорочення доходів) платників страхових зборів через загальний спад економіки країни;

- високий рівень навантаження страховими внесками, що зумовлює «тіньовий» оборот заробітної плати.

Необхідність у ще одному, третьому коефіцієнті, який оцінює фінансовий стан соціального страхування на регіональному рівні, зумовлена існуванням областей-донорів та областей-реципієнтів у форму-

ванні та використанні коштів соціального страхування в Україні. Тому, якщо фінансові ресурси окремого державного цільового фонду є збалансованими на макrorівні — і, відповідно, коефіцієнт забезпеченості внутрішніми фінансовими ресурсами буде високим — можуть існувати регіональні відмінності, коли окремі області акумулюють коштів більше, ніж потрібно для фінансування (видатків в цих областях), й їхній фінансовий стан є кращим, ніж загальнодержавний, і навпаки. Виникає проблема дослідження цих регіональних особливостей, яку покликаний вирішити коефіцієнт регіональної автономії фінансових ресурсів державного соціального страхування.

Цей коефіцієнт визначається методом ділення обсягу внутрішніх фінансових ресурсів державного соціального страхування на загальний обсяг видатків за окремим видом соціального страхування (K_a):

$$K_a = \frac{ВФР}{ФР_v}, \quad (3)$$

де ВФР — загальна величина внутрішніх фінансових ресурсів окремого виду соціального страхування;

ФР_v — обсяг використаних коштів окремого виду соціального страхування.

K_a вказує на частку внутрішніх фінансових ресурсів державного соціального страхування у видатках окремого виду соціального страхування, зокрема якщо K_a дорівнюватиме 1, то видатки соціального страхування фінансуються винятково за рахунок внутрішніх ресурсів. Як і з $K_{зв}$, теоретично бажане значення коефіцієнта K_a визначити складно. Припускаємо, що чим він вищий, тим вищий ступінь фінансової незалежності соціального страхування. Якщо коефіцієнт K_a буде більший від 1, то це свідчатиме, що внутрішні фінансові ресурси державного соціального страхування акумулюються в обсягах, які перевищують потреби цього виду соціального страхування. Якщо у перспективі, на загальнодержавному рівні, $K_a \geq 1$, то ми матимемо підстави стверджувати про необхідність зниження ставок страхових внесків, оскільки фактичні обсяги ресурсів, які вони забезпечують, перевищують потребу в коштах.

Як показано в табл. 2, обсяги фінансових ресурсів соціального страхування впродовж 2004–2012 рр. зростають за усіма складовими. При цьому збільшення відбулось синхронно і симетрично у 4,7 разу порівняно із показником 2004 р. Скорочення обсягів фінансових ресурсів соціального страхування з тимчасової втрати працездатності у 2008 р. відбулось за рахунок зменшення надходжень від працевлаштування, що зумовлено зміною ставки страхового внеску з 2,9% до 1,5%, яке відбулось у 2007 р.

Не враховуючи деяке уповільнення темпів зростання у 2006 р., впродовж 2004–2012 рр. констатуємо збільшення фінансових ресурсів пенсійного

Таблиця 2

Обсяги фінансових ресурсів соціального страхування відповідно до окремих видів та оцінка їх збалансованості упродовж 2004–2010 рр., млрд. грн.

Показник	2004 р.	2006 р.	2008 р.	2010 р.	2012 план
Внутрішні ФРссб *	2,153	2,800	4,756	7,188	8,899
Асигнування Фссб з Державного бюджету України	0,0003	0,0005	0,003	0,002	0,027
Всього ФРссб	2,153	2,801	4,759	7,190	8,926
Кзв ФРссб	99,98	99,96	99,93	99,97	99,73
Кс ФРссб	0,000	0,000	0,000	0,000	0,003
Внутрішні ФРсст **	3,148	6,305	7,212	7,775	9,875
Асигнування Фсст з Державного бюджету України	0,009	0,952	0,015	0,074	0,091
На виплату допомоги громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи	0,009	0,010	0,015	0,074	0,091
На покриття видатків, пов'язаних з виплатою допомоги при народженні дитини, млн. грн.	0,000	0,942	0,000	0,000	0,000
Всього ФРсст	3,157	7,257	7,227	7,849	9,966
Кзв ФРсст	99,72	86,88	99,79	99,06	99,09
Кс ФРсст	0,002	0,151	0,002	0,009	0,009
Внутрішні ФРссн ***	1,575	2,382	3,926	4,130	6,137
Асигнування Фссн з Державного бюджету України	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Всього ФРссн	1,575	2,382	3,926	4,130	6,137
Кзв ФРссн	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000
Кс ФРссн	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Внутрішні ФРпс ****	33,107	51,577	101,950	124,815	161,534
Асигнування ПФУ з Державного бюджету України	5,995	9,974	41,420	38,145	47,829
Асигнування ПФУ з Фссб	0,095	0,144	0,011	0,046	0,154
Асигнування ПФУ з Фссн	0,052	0,216	1,167	0,421	0,479
Покриття дефіциту бюджету ПФУ коштами Державного бюджету України	0,000	7,290	6,031	26,596	9,705
Всього ФРпс	39,249	69,201	150,579	190,023	219,701
Кзв ФРпс	84,351	74,532	67,705	65,684	73,52
Кс ФРпс	0,185	0,342	0,477	0,522	0,360
Внутрішні ФРсс *****	39,983	63,064	117,844	143,908	186,445

*ФРссб – фінансові ресурси соціального страхування на випадок безробіття;

**ФРсст – фінансові ресурси соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;

***ФРссн – фінансові ресурси соціального страхування від нещасних випадків на виробництві;

****ФРпс – фінансові ресурси пенсійного страхування;

*****ФРсс – фінансові ресурси соціального страхування.

Джерело: Складено автором на основі звітних даних діяльності Фонду соціального страхування на випадок безробіття, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та Пенсійного фонду України за 2004–2012 рр.

страхування, що було більшою мірою зумовлене асигнуваннями з Державного бюджету України, ніж збільшенням страхових внесків з працевлаштування осіб. Ступінь перевищення фінансових ресурсів, отриманих за перерозподілом над внутрішніми доходами ПФУ в 2004 р., сягав трикратного розміру, а в наступні роки стабілізувалась тенденція збільшення цього розриву.

Загалом якщо у 2012 р. на 1 грн. внутрішніх фінансових ресурсів пенсійного страхування припадає 36 коп. зовнішніх фінансових ресурсів, то у 2004 р. цей показник був лише 18 коп. Такі зміни можна пояснити зростанням задекларованих розмірів пенсій (особливо в 2005 р., коли вони вперше досягли рівня прожиткового мінімуму) і припиненням протистояння між ПФУ та суб'єктами господарю-

вання, що вибрали спрощену систему оподаткування (останніх зобов'язали сплачувати окремі внески до ПФУ).

Скорочення темпів зростання фінансових ресурсів за перерозподілом у 2006 р. було зумовлено тим, що розмір пенсій, порівняно з 2004 р., збільшувався не такими швидкими темпами. Проте практично незмінна структура фінансових ресурсів пенсійного страхування у 2004–2012 рр. дозволяє припустити, що роль ресурсів Державного бюджету України не зменшилась і що така структура є одним з результатів соціальної політики у галузі пенсійного страхування. Незважаючи на тотожність змін в абсолютних розмірах фінансових ресурсів соціального страхування, їх структура зазнавала змін.

Таблиця 3

**Показники ВВП і фінансових ресурсів соціального страхування та їхньої структури
впродовж 2004–2012 рр.**

Показники	2004 р.	2006 р.	2008 р.	2010 р.	2012 р. (план)
ВВП, млрд. грн.	345,113	544,153	948,056	1082,569	1349,515
ФРсс всього, млн. грн.	42,977	74,384	159,264	201,343	234,764
Внутрішні ФРсс, млн. грн.	39,983	63,064	117,844	143,908	186,445
Питома вага ФРсс у ВВП, %	12,45	13,67	16,80	18,60	17,40
Питома вага внутрішніх ФРсс у ВВП, %	11,59	11,59	12,43	13,29	13,82
Питома вага ФРсс по перерозподілу, %	0,87	2,08	4,37	5,31	3,58
Кс ФРсс	0,075	0,179	0,351	0,399	0,259

Джерело: Складено автором на основі звітних даних діяльності Фонду соціального страхування на випадок безробіття, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві, Пенсійного фонду України та державної служби статистики за 2004–2012 рр.

Зміна наведених в табл. 2 коефіцієнтів Кзв, Кс показує, що впродовж усього аналізованого періоду внутрішні надходження зі страхування від нещасних випадків на виробництві та у разі безробіття, практично повною мірою забезпечували поточну діяльність відповідних цільових фондів. Аналогічний висновок був би можливим і для соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, якщо б не враховувати результат 2006 р., коли суттєво зменшилась забезпеченість цього фонду внутрішніми ресурсами. Тобто, якщо фінансові ресурси соціального страхування на випадок безробіття, з тимчасової втрати працездатності та від нещасних випадків на виробництві повною мірою сформовані за рахунок внутрішніх надходжень, фінансові ресурси пенсійного страхування лише на $\frac{3}{4}$. При цьому, стан фінансових ресурсів пенсійного страхування упродовж аналізованого періоду, порівнюючи із 2004 р., суттєво погіршився.

Частка внутрішніх фінансових ресурсів соціального страхування впродовж досліджуваного періоду суттєво не змінилися — упродовж аналізованого періоду вони складали 12–13% ВВП. На противагу цьому, питома вага фінансових ресурсів соціального страхування, отриманих за перерозподілом, однозначно зростає: від 0,9% у 2004 р. до 3,6% у 2012 р. — і, незважаючи на деяке скорочення у 2012 р., залишилась на рівні, якого досягла у 2008 р. Такі зміни призвели до того, що коефіцієнт співвідношення зовнішніх і внутрішніх фінансових ресурсів соціального страхування впродовж 2008–2010 рр. суттєво підвищився. Таке підвищення відбулося у 2004–2006 рр., коли значення коефіцієнта із 0,08 зросло до 0,35, й у 2008–2012 рр. воно не знижувалось.

Коефіцієнт регіональної автономії фінансових ресурсів державного соціального страхування застосовуємо при аналізі формування таких ресурсів в Івано-Франківській, Рівненській та Тернопільській областях.

Фінансові ресурси державного соціального страхування на випадок безробіття в Івано-Франківській, Рівненській та Тернопільській областях формуються на рівні, що практично не змінився впродовж 2004–2012 рр. — 5% від загальнодержавного показника доходів за певним видом соціального страхування. Інакше кажучи, суттєвих змін у структурі чи кількості платників таких внесків не відбулося, що зумовило стабільність структури регіональних фінансових ресурсів державного соціального страхування на випадок безробіття. Структура фінансових ресурсів досліджуваних областей значною мірою відрізняється від структури таких ресурсів загалом по Україні: вона характеризується скороченням частки внутрішніх та, відповідно, збільшенням частки фінансових ресурсів за перерозподілом. Отже, за цим видом страхування регіональні управління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття є реципієнтами коштів.

Враховуючи певну нестабільність структури витрат фінансових ресурсів державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та витратами, зумовленими похованням, для порівняння даних при їхньому аналізі візьмемо за основу показники 2007–2012 рр. Це дозволяє зробити такі висновки. У 2008 р. внутрішні фінансові ресурси становили 80–90% загальної величини фінансових ресурсів за цим видом страхування. Проведений аналіз свідчить про те, що у будь-якому разі, частка зовнішніх фінансових ресурсів на рівні областей є більшою, ніж загалом по Україні. Через це досліджувані області, як і за страхуванням у разі безробіття, належать до дотаційних. Скорочення частки внутрішніх фінансових ресурсів у 2006–2007 рр. можна пояснити фінансуванням потреб страхування у разі тимчасової втрати працездатності коштами Державного бюджету України, як от наприклад, відшкодування виплат на одноразову допомогу при народженні дитини, збільшене з 2006 р.

Структура фінансових ресурсів державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань відображає відсутність зовнішніх фінансових ресурсів як джерела коштів, що відповідає загальнодержавним тенденціям. За цим видом страхування у 2012 р. акумульовано коштів на суму, яка в 4 рази перевищує рівень 2004 р., що також не суперечить тенденціям загалом по Україні. На відміну від страхування у разі безробіття і в разі тимчасової втрати працездатності, страхування від нещасних випадків на виробництві не є дотаційним на рівні досліджуваних областей.

Така ситуація зумовлена структурою галузей економіки у цих областях: переважно сільське господарство, яке має один з найнижчих відсотків обкладання страховим внеском, — з одного боку, та рівень травматизму — з іншого. Перший фактор призводить до того, що за цим видом соціального страхування акумулюються найменші обсяги ресурсів в абсолютному виразі, а другий — опосередковано, через незначні видатки спричиняє профіцит бюджету Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

Тенденції, які стосуються фінансових ресурсів державного пенсійного страхування в досліджуваних областях практично ідентичні тим, що спостерігаються загалом по Україні. Так, обсяги фінансування цього виду соціального страхування впродовж 2004–2012 рр. невпинно зростають як на загальнодержавному (в 6 разів), так і на місцевому рівні (в 6 разів у Тернопільській та Рівненській областях й у 8 разів в Івано-Франківській). У структурі фінансових ресурсів на загальнодержавному рівні частка внутрішніх фінансових ресурсів різко скоротилась у 2006 р., дещо зросла у 2007 р. та знову поступово зменшилась у 2009–2012 рр. Щодо обсягу фінансових ресурсів державного пенсійного страхування, то як на рівні України, так і на регіональному рівні вони становлять близько 90% усіх ресурсів соціального страхування. Як й інші види соціального

страхування, регіональні фінансові ресурси державного пенсійного страхування потребували дотацій, абсолютна величина яких впродовж 2004–2012 рр. невпинно зростала, досягши максимуму в 2006 р., що також відповідає загальнодержавним тенденціям того періоду.

Якісних змін у структурі регіональних фінансових ресурсів державного соціального страхування, які би суттєво відрізнялись від загальнодержавних, впродовж 2004–2012 рр. в досліджуваних областях не виявлено.

Висновки. На сучасному етапі розвитку фінансової системи України ресурси соціального страхування формуються в обсягах достатніх для фінансування потреб лише безробітного населення, постраждалих внаслідок нещасних випадків на виробництві і тимчасово непрацездатних. При цьому, найменше можливостей у проведенні своєї незалежної фінансової політики є у Пенсійному фонді України, а найбільше — у Фонді соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України. Тому, ПФУ як цільовий фонд повноцінно функціонувати на принципах декларованої солідарної відповідальності поколінь не може. Наш висновок ґрунтується на тому, що понад 25% його ресурсів сформовані залученими джерелами, і цей показник упродовж 2004–2012 рр. не покращується.

Збільшення частки фінансових ресурсів у ВВП впродовж 2004–2012 р. забезпечувалося не інтенсивним шляхом (підвищенням ролі страхових внесків чи можливим розширенням бази їхнього оподаткування), а екстенсивним (шляхом перерозподілу акумульованих бюджетних ресурсів держави у цільових фондах). Така практика фінансового забезпечення соціального страхування населення змінює суть і призначення окремих фінансових інституцій держави. Її продовження є свідченням незбалансованості державних фінансових ресурсів у загрозливих масштабах, які можуть бути подолані лише за допомогою адміністративних методів.

